

กล้วยหักมุก

1. ชื่อสมุนไพรร กล้วยหักมุก (KLUAI HAK MUK)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Musa* (ABB) 'HakMuk' ชื่อวงศ์ Musaceae
3. ชื่ออื่น กล้วยหักมุกเขียว กล้วยหักมุกทอง กล้วยหักมุกนวล กล้วยหักมุกส้ม
4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นกล้วยหักมุกเป็นกล้วยพันธุ์ปลูกซึ่งเป็นลูกผสมของกล้วยป่า 2 ชนิด คือ กล้วยป่า (*Musa acuminata* Colla) กับกล้วยตานี (*Musa balbisiana* Colla) เป็นไม้ล้มลุกอายุหลายปี ทุกส่วนมียาง เหง้ามีตาแตกหน่อได้ ส่วนที่อยู่เหนือดินเป็นกาบใบยาว เรียงซ้อนกันและอัดกันแน่นเป็นลำต้นเทียม (เรียก 'หยาวก') มีสีเขียวอ่อนอวบใหญ่ สูง 2.5-3.5 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางมากกว่า 15 เซนติเมตร

ใบเป็นใบเดี่ยว รูปขอบขนานค่อนข้างยาว กว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ยาวประมาณ 1.5 เมตร ปลายและโคนมน ขอบเรียบ เส้นแขนงใบขนานกันตามขวาง เส้นกลางใบด้านบนเป็นร่อง สีเขียว ด้านล่างเป็นสัน ก้านใบยาวประมาณ 50 เซนติเมตร ด้านบนมีร่องค่อนข้างแคบและมีครีบก

ดอก ช่อดอก (เรียก 'หัวปลี') ออกที่ปลายลำต้นเทียม โดยแทงขึ้นมาจากลำต้นใต้ดินผ่านลำต้นเทียมไปยังยอด ช่อดอกโค้งลง ดอกที่โคนช่อเป็นดอกสมบูรณ์เพศ ดอกที่ปลายช่อเป็นดอกที่เป็นหมัน ช่อดอกย่อยมีใบประดับขนาดใหญ่ สีแดงเลือดหมูถึงสีแดงอมม่วง รูปคล้ายท้องเรือปลายมน เรียงเวียนหุ้มจนสุดปลายช่อ ภายในใบประดับมีดอกขนาดเล็กเรียงกันเป็นระเบียบช่อละ 1-2 แถว ก้านดอกสีแดงอมม่วง มีกลีบรวม 6 กลีบ มี 2 ชั้น ชั้นนอกเป็นกลีบรวมใหญ่ ปลายจักเป็น 5 แฉก สีชมพูอมแดง กลีบรวมชั้นในใส สั้นกว่ากลีบรวมใหญ่เกสรเพศผู้มี 5 อัน อับเรณูสีขาวนวลหรือขาวอมแดง เกสรเพศเมียสีขาวนวล รังไข่อยู่ใต้วงกลีบ มี 3 พู

ผลแบบผลมีเนื้อเรียงเป็นระเบียบ 1-2 แถว แต่ละผลมีก้าน โคนก้านติดกันเป็นแถว (เรียก 'หรี') ผลรูปทรงกระบอก กว้าง 4-5 เซนติเมตร ยาว 11-19 เซนติเมตร มีเหลี่ยมปลายผลแหลมยื่นยาว เปลือกผลหนา เมื่อดิบสีเขียว เปลี่ยนเป็นสีเหลืองอ่อนเมื่อสุก เนื้อในสีส้ม ไม่มีเมล็ด

5. ส่วนที่ใช้ทำยา

ผล กล้วยหักมุกเป็นผลแบบผลมีเนื้อ รูปทรงกระบอก มีเหลี่ยมกว้าง 4-5 เซนติเมตร ยาว 11-19 เซนติเมตร ปลายผลแหลมยื่นยาว เปลือกผลหนา สีเขียว เนื้อในสีส้ม ไม่มีเมล็ด

6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

ผลดิบ ใช้รักษาแผลในกระเพาะอาหาร บรรเทาอาการท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น อุจจาระไม่เป็นเลือดหรือมีมูกปน โดยนำกล้วยหักมุกมาล้างน้ำให้สะอาด ผึ่งในที่ร่มจนแห้งสนิท ผานตามขวางเป็นชิ้นบาง ๆ ตากแดดหรืออบให้แห้งสนิท แล้วนำไปบดเป็นผงละเอียด กินครั้งละ 10 กรัม ชงกับน้ำร้อน 120-200 มิลลิลิตร วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร

7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน

มีรายงานว่าหนูที่กินกล้วยหักมุกดิบขนาด 3 กรัมต่อวัน เป็นเวลานาน 2 วัน สามารถป้องกันการเกิดแผลในกระเพาะอาหารที่เกิดจากยาแอสไพรินได้

8. สารสำคัญ

กล้วยหักมุกมีรีซิสแทนต์สตาร์ช (resistant starch) ซึ่งเป็นแป้งที่ย่อยสลายได้ช้าในทางเดินอาหารอยู่สูง

9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

ต้นกล้วยหักมุกเป็นพืชปลูก พบปลูกทั่วไปในทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะที่จังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี และกำแพงเพชร

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่สวนทั่วไป สวนไร่ หัวไร่ปลายนา สวนผลไม้
- ภาค ทุกภาคของประเทศไทย
- จังหวัด ทุกจังหวัดของประเทศไทย

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป

12. การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์โดยใช้หน่อ เมื่อหน่อกล้วยขึ้นมาจะมีใบประมาณ 3 - 4 ใบ ก็แยกขยายพันธุ์ได้

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก กล้วยหักมุกนิยมปลูกในฤดูฝนช่วงเดือนพฤษภาคม - กันยายน
- การเตรียมดิน โดยการขุดหลุมกว้าง 50 เซนติเมตร ยาว 50 เซนติเมตร ลึก 50 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมัก หลุมควรห่างกัน 3 เมตร
- วิธีการปลูก เมื่อเตรียมหลุมเรียบร้อยแล้ว นำหน่อกล้วยลงปลูกโดยกลบดินไม่ต้องเติมหลุมมากนัก แล้วเหยียบให้แน่นตัดใบป้องกันการคายน้ำ รดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- **การให้ปุ๋ย** กล้วยห้กมูกจะใส่ปุ๋ยเมื่อรองกันหลุมแล้ว จะให้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 เมื่อปลูกได้อายุ 4 – 5 เดือน พร้อมกับ การพรวนดินและกำจัดวัชพืช ควรใส่ปุ๋ยปีละ 1 – 2 ครั้ง

- **การให้น้ำ** กล้วยห้กมูกเมื่อปลูกฤดูฝนไม่ต้องให้น้ำมาก ปล่อยตามธรรมชาติ หรือถ้าฝนทิ้งช่วงให้น้ำบ้างตามความเหมาะสม

- **การกำจัดวัชพืช** ควรทำพร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ย

- **การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู** กล้วยห้กมูกไม่ค่อยมีแมลงศัตรูพืชจึงไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมีป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืช

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- **ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว** เมื่อกล้วยห้กมูกอายุ 10– 12 เดือน จะเริ่มออกป्ली และผล พออายุประมาณ 90 – 100 วัน กล้วยจะแก่เต็มที่ สามารถตัดได้เลย

- **วิธีการเก็บเกี่ยว** การเก็บเกี่ยวผลกล้วยห้กมูก ทำโดยการตัดเอาเครือกล้วยห้กมูกมาตัดลูก แล้วนำมาล้างน้ำให้สะอาด และผึ่งให้แห้ง

- **การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว** เมื่อได้ผลสมกล้วยมาแล้ว ก็ฝานบาง ๆ จะใช้มีด หรือใช้เครื่องก็ได้ แล้วตากแดดทันที ประมาณ 5 วัน จนแห้ง แล้วนำไปอบจนแห้งสนิท เพื่อส่งจำหน่ายแบบเป็นแผ่น ถ้าจะส่งเป็นผงก็ส่งบดอีกครั้ง เพื่อจะเป็นกล้วยผลพร้อมส่งจำหน่ายต่อไป

- **การบรรจุและการเก็บรักษา** เมื่อได้กล้วยห้กมูกแห้ง และกล้วยห้กมูกบดแล้ว นำบรรจุถุงพลาสติก แล้วซีนปากถุงให้เรียบร้อย พร้อมส่งจำหน่ายต่อไป หรือถ้าจะเก็บไว้ให้เก็บในห้องที่มีอุณหภูมิปกติ

16. การจำหน่าย

ผลกล้วยห้กมูกสด ราคาหวีละ 30 บาท

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข